DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,

DE

PURPURA URTICATA,

QUAM VOCANT

Die Nessel=Sucht,

QUAM

PROPITIO NUMINE DIVINO

ET

GRATIOSÆ FACULTATIS MEDICÆ CONSENSU,

PRÆSIDE,

DN. D. MICHAELE ALBERTI,

POTENTISS. REGIS PORUSSIÆ CONSILIARIO AULICO, MEDICINÆ PROFESSORE PUBLICO ORDINARIO, PHILOS. NATUR. EXTRAORD. REIPUBL. NORIBERG. PHYS. ORDIN. ACADEM. NAT. CURIOS. COLLEGA,

FACULTATIS MEDICÆ DECANO SPECTATISSIMO,

PATRONO, PRÆCEPTORE AC PROMOTORE SUO CUM HONORIS CULTU PROSEQUENDO,

PRO GRADU DOCTORIS

Summisque in arte Medica Honoribus, Insignibus, ac Privilegiis More Majorum Solenni obtinendis,

Horis ante- & pomeridianis. d. Mart. MDCC XIX.

Publicæ ventilationi submittet

JOHANNES FRIDERICUS BORSCH,

RATHENOV. MESO-MARCHICUS.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,

Typis CHRISTIANI HENCKELII, Acad. Typogr.

PROOEMIUM.

QUando vulgatum dicterium indicat, quod *nihil in initio ſuo perfectum* ſit, tunc minime prima ſcientiarum & artium incrementa adeo exoſa eſſe debent, ut, quia perfecta non ſunt, pro inutilibus & ſterilibus declarari debeant; quemadmodum nihil magis attentione & commendatione dignum eſt, quam primum rei initium, quo fundamento itaque poſteritas melius niti & illius rei certitudinem & utilitatem magis explicare, illuſtrare & confirmare poteſt: unde probe cognitum eſt *Senecæ* effatum quod in *Ep. 64.* continetur: *Multi egerunt, qui ante nos fuerunt, ſed non peregerunt! ſuſpiciendi tamen ſunt. Multum adhuc reſtat operis, multumque reſtabit; nec ulli nato poſt mille ſecula præcludetur occaſio, aliquid adhuc adjiciendi.* Porro: *faciamus ampliora, quæ accepimus: Si omnia a veteribus inventa ſunt, hoc ſemper novum erit uſus, & inventorum ab aliis ſcientia & diſ-*

positio: qua ipsa sapienti Philosophi enunciatione admonemur, ne in novitatibus excolendis & æstimandis primarium nostrum studium ponamus, sed quo antiquorum observationes atque inventa augeamus & suppleamus imo confirmemus, neque eorundem simpliciorem ingenuitatem contemnamus: sed iterum cum *Plinio in Præfatione ad Vespasianum* eloqui debemus: *Res sane ardua est, vetustis novitatem dare, novis auctoritatem, obsoletis nitorem, obscuris lucem, fastiditis gratiam, dubiis fidem, omnibus vero naturam & naturæ suæ omnia:* egregius sane labor & fructuosum studium est, antiquitatis inventa innovare, sinceritatem horum commendare atque utilitatem indicare: vix vero propterea judicare convenit juxta vulgare dicterium, quod *nihil novum sub sole reperiatur;* sed licet quædam nova è cana antiquitate prodierint & quasi denuo innovata fuerint, juxta modulos formarum in vestitu **an alten und neuen Moden** nihilominus quædam circumstantiæ intercurrunt, quæ dum per tempora variant, non modo discrepantibus, sed in sua specie novis quibusdam effectibus & phænomenis ansam præbent: Sed cum juxta *Plinium Lib. 8. Ep. 18. aures hominum novitate admodum lætentur*, ita magna omnino prudentia necessaria erit, ne animus nimium in novitates se immergat atque iisdem sese illaqueet: etenim quædam talium novitatum ita speciosæ & splendidæ sunt, ut ob eximium suum externum ornatum facile aliquam existimationem obtinere possint; si vero hæc speciosa pellis detrahitur, heu quam nuda & exosa est vanitas, ut hoc loco merito iterum *Senecæ* verba in *Ep. 76.* conciliemus: *hoc laboramus errore: sic nobis imponitur,*

nitur, quod neminem æstimamus eo, quo est, sed adjicimus illi & ea, quibus adornatus est: atqui cum voles veram hominis æstimationem inire & scire qualis sit, nudum inspice: ponat patrimonium, ponat honores & alia fortunæ mendacia, corpus ipsum exuat; animum intuere, qualis quantusque sit, alieno, an suo, magnus. unde proxime pergit: *Magna pars est apud imperitos mali, novitas:* neque quidem nobis juxta communes mores difficile videtur, novitates producere, licet *Lucianus nova invenire difficile esse* supposuerit, quoniam ipse non admodum probæ indolis fuisse notatur, ut ex protervo animo atque ambitiosa mente de aliis judicaverit, quod impia talia nova haud ita facile, ut ipse, invenire queant, sicut *Lactantius de falsa religione I. c. 9.* de hoc Luciano professus & confessus est, *quod diis & hominibus non pepercerit*: quando vero in aliquo studio vera nova phænomena occurrunt, quæ non imaginaria & ex certis placitis atque theorematibus supposita sunt, tunc minime ita rigorose & acriter eadem cum veterum inventis confundi, neque veterum observationibus certi sensus extorqueri debent, qui aliquo modo cum recentioribus inventis convenire videntur, recte enim *Celsus in Præf.* dixit: *Rarius, sed aliquando morbus quoque ipse novus est:* propterea tamen antiquiorum observationes non penitus postponendæ sunt; quare in dijudicandis veris & utilibus novitatibus prudentia opus est: etenim interdum contingit, ut in veterum observationibus quædam phænomena occurrsent, quæ ad explicanda inventa posteritatis non exiguam lucem affundunt: quid quod accidit quandoque inter antiquiores & recentiores unus idemque morbus,

ſed cum aliquali differentia, quæ diverſitate & ratione climatis, vitæ generis, diætæ, aëris, regiminis, conſuetudinis & ſenſibilitatis perſonalis nititur; quamvis de reliquo laudabile conſilium exiſtat, quod *Celſus l. c.* circa novorum morborum æſtimationem, dijudicationem & tractationem ſuppeditat, dum diſſerit: *ſi incidat mali genus aliquod ignotum, non ideo tamen fore medico de rebus cogitandum obſcuris, ſed eum protinus viſurum, cui morbo id proximum ſit, tentaturumque remedia ſimilia illis, quæ vicino malo ſæpe ſuccurrerint, & per ejus ſimilitudinem opem reperturum:* quare in dignoſcendis talibus morbis a ratione minime diſcedendum, neque ad ſpeculationem & imaginationem confugiendum eſt: in eo enim in genere recte adhortatus eſt *Hippocrates Sect. II. aph. 52. omnia ſecundum rationem facienti, ſi non ſecundum rationem fiant, non tranſire oportet ad aliud, manente eo quod viſum eſt ab initio:* quod monitum eo applicari poteſt, quo in rebus arduis, in medicina perficiendis atque tractandis, verus rationis uſus non offendatur, ſed & in novis & obſcuris ſubjectis atque phænomenis rite exerceatur, neque præcipitanter & impatienter in ſteriles & protervas ſpeculationes immutetur: Miſſa hac generali prælibatione paulo propius & preſſius ad Medicum forum & ſcopum progredimur & indicamus quomodo inter poſteros varii morbi innotuerint, qui novi vocari poſſent, quorum ſimulacrum aut ſimilitudo inter veteres occurrit, uti hoc nomine & charactere conſtant, ſcorbutus, affectus Hypochondriacus, variolæ & morbilli, Lues venerea, Petechiæ, Purpura, omiſſis ſpecialiſſimis caſibus, qui ſub ſchemate corruptorum nominum veniunt,

&

& inter recentiores tota ſua indole novi morbi dicuntur, quorum tamen inter veteres nullum veſtigium conſpicitur: non indigna nobis propterea videtur illa induſtria quæ circa indagationem ſimilium affectuum adhibetur, quo morbi tales, qui vel pro plane novis habentur, vel qui inter antiquos cogniti, ſed poſtea quantiſper neglecti & obſcurati fuere, recte explicentur & in commodum artis applicentur: & inter ejusmodi morbos, qui neque diu cogniti, neque ubique obvii, referimus affectum, quem per allegoriam Urticatum vocamus & quoniam cum Purpuratis morbis quadantenus convenit, Purpuram Urticatam appellare maluimus: hic affectus vero cum per paucos annos tantum innotuiſſe videatur, neque tamen condigne aut ex propoſito ſatis delineatus & explicatus fuerit, propterea nos permovit, quo in illius indolem paulo curatius & attentius introſpiciamus: & dum impræſentiarum noſtrum officium ſit Inaugurali quodam ſpecimine de utili & ſelecta quadam materia diſſerere, ita cum Deo nobiscum conſtituimus de PURPURA URTICATA tractare: Adſit propoſito noſtro divina gratia, eidemque ita benedicat, quo feliciter cedat atque ſuccedat, proinde vero altiſſimi gloriam & artis medicæ utilitatem promoveat.

§. I.

Antequam ſpecialiorem deſcriptionem & delineationem præſentis affectus, quem Purpuram urticatam vocamus, ſubminiſtremus, non inutile aut incon-

inconfultum erit, *generalem* quandam *præparationem* aut acceffum ad præfentem tractationem præmittere, & mox in limine indicare, quod *varii* inter *noſtrates* affectus obtingant, qui adhuc *uberiori* & evidentiori explicatione indigent, fiquidem in diverfis *morbidis* phænomenis adhuc *intricatæ* quædam circumftantiæ occurrunt, quæ quoad *ſpecialiſſimas cauſales* deductiones *nondum* fatis liquent: & ne in hac affertione latius excurramus, mox in mentem incidit *ſpecialiſſima* diverfitas *dyſcraſiæ* in humoribus, ita ut alia inquinatio fit in *ſcorbuto*, alia in affectu *venereo*, iterum alia in *variolis*, alia in *morbillis*, alia in *ſcabie*, alia in *petechiis*, alia in *purpura*, alia in *herpete miliari*, alia in *maculis hepaticis*, alia in *Varis*, *Lentiginibus*, *Ephelidibus*, *Phlyſtænis*, *Serpiginibus* infantum &c. cujus dyfcrafiæ *ſpecialiſſimam* veram & indubiam *indolem* noffe & explorare, valde difficile eft, ni illius *diverſos effectus* confpicere & annotare facilior occafio obtingat, in quo pofteriori ftudio nobis officio fuo magis illi *ſatisfeciſſe* videntur, quibus intereft tales corporis humani defœdationes & afflictiones noffe & iisdem aliquam *opem* afferre, quotquot illorum hofce affectus quoad *conſpicua* fua *phænomena* defcribunt, infuperque indicant, quo *ordine*, quibus *modis*, *motibus* atque *ſucceſſibus*, quo *tempore* atque *quali periodo* ejusmodi impuritates *ſponte* excernantur, quo *eventu* potiantur & quem *effectum* nancifcantur, quando *libere* & tranquille eliminantur, aut quando viciffim *coacte* & impetuofe *impelluntur*, *expelluntur*, vel plane *repelluntur*, & qua *methodo natura* utatur in hifce dyfcrafiis *æſtimandis* atque *tractandis*, cum nobis viciffim non modo valde *operoſa* fed & admodum *otioſa* & ferme *infructuoſa* videatur *illa* altera occupatio & *officioſitas*, qua ad intimiores *phyſicas* qualitates indagandas & *eruendas* vires intenduntur, ubi è theoria *chymica* variæ *fermentationes*, aut *effer-*

ve-

vescentia & à *Pathologia salsa*, variæ *salium species* præsupponuntur, ut post quamlibet operosam explicationem omnino plebeja illa oblocutio locum inveniat: wer weiß obs wahr ist: cum itaque in *posteriori* occupatione tam eximia *dubia vexata* occurrant & nullus physicorum, chymicorum & medicorum inquirere & *solide* demonstrare possit *essentialem* rationem & constitutionem, imo veram *specificam* differentiam talis *dyscrasiæ*, neque *sufficiat* in petechiis, variolis &c. accusare *sal corrosivum*, quoniam mox illa *hæsitatio* incidit, per quod nimirum *materiale* & *physicum* subjectum & attributum petechiæ a variolis *differant*, & cur variolæ non sint petechiæ & viceversa: ita sane dignior & *usibus* atque *utilitatibus humanis* convenientior est labor talium affectuum *conspicua phænomena* annotare & quomodo *sine influxu* & *concursu artis*, *natura* circa illos tractandos ac *salutariter* absolvendos occupata sit, *curatius* describere, imo quibus *modis*, *phænomenis* & *effectibus* illi *sinistre* excurrant, solertius observare & indicare, ut ita imposterum melior via præparetur, qua *utilis* & *rationabilis* methodus hisce calamitatibus *medendi* inveniatur.

§. II.

Quod *in genere* modo de diversis affectibus dictum fuit, id etiam valet de *præsenti* affectu cujus explicationem aggredimur; *Purpura* est *urticata*, cui pro meliori intellectu hanc appellationem & *denominationem* dedimus; sed ne videatur, quasi pro nudo beneplacito & vano *arbitrio* hunc affectum hoc nomine indicemus, ita significabimus quomodo hac *denominatione* ipsius *constitutionem* quadantenus designare laboremus: PURPURAM hunc morbum vocamus, 1) quia de *characteribus Purpuratorum* affectuum participat, dum in *superficie* corporis effloreſcit, 2) *interdum* aliquid *febrilis* typi aut commotionis assumit, 3) per non adeo longum tempus durat & insistit. 4) facile

cile ad *interiora* retrocedit, 5) sub *certis* anni *temporibus* & *tempestatibus* invadit. 5) imo ratione primæ observationis & annotationis ferme *eadem fata* tenet, quæ in *aliis purpuratis* morbis deprehenduntur. 6.) proinde etiam *tali sensibilitate* & *mobilitate* præditus est, *quali* affectus *alii Purpurati* gaudent. 7) unde etiam ratione *Diagnoseos* & *Prognoseos* apprime cum purpuratis morbis convenit, licet quoad suam indolem *lenior* & *benignior* existat: 8) hinc ferme *æqualibus evacuationum* speciebus ventilatur & absolvitur, adeoque 9) æquali *medendi methodo* dirigi meretur, & 10) per easdem *antipraxes* offenditur, quæ ad purpuratorum affectuum explicationem spectant: 11) quia *externus* illius conspectus & *modus efflorescendi* cum purpuratis afflictionibus convenit, & 12) quia in *illis locis* atque nationibus *magis innotuit* & inclaruit, nec non subjecta *frequentius* invasit, in quibus *purpurati* affectus usitatius observantur; ut ita propter has rationes *collectim* sumendas & agnoscendas hunc affectum pro *singulari Purpuræ specie* habeamus; addimus vero quod hæc Purpura URTICATA sit, sive urticæformis; quo ipso prædicato non modo significamus illud *visibile*, manifestum ac *crassum* signum, per quod *in sua specie* agnoscitur, sed & inculcamus eo ipso quomodo per hoc signum ab *aliis purpurarum* speciebus discrepet & se in sua *speciali* indole distinguat, ut & quomodo per *idem signum* antiquioribus celebribus viris innotuerit & ex illo indicatus atque discretus fuerit, imo quomodo propterea a Germanis & in illis locis, ubi frequentius occurrit, appelletur die Nessel-Sucht, ab *urticis* & *urticatione*, quod videlicet *efflorescentia* illa *purpurata* ita constituta sit, ac si superficies corporis cum *urticis* percussa & fustigata sit, ubi *papulæ* tales grandiores *protuberant*, quæ interdum *urticarum ictui*, aut læsioni ab apibus & vespis commissæ adscribitur: in vernacula vero denominationem *Luei* oder Sucht gerit, quoniam

niam germanis pro *æstimatione* sua & stylo loquendi aut per modum *exaggerationis* usitatum est, *minus cognitos* aut *in sensus* admodum incidentes & primo conspectu *terribiles* affectus hoc nomine designare: qua ipsa nostra *declaratione* indicavimus & demonstravimus, quæ causæ nos permoverint, quod hunc affectum *Purpuram urticatam* appellaverimus.

§. III.

Placet adhuc in limine hujus tractationis mentem etiam nostram explicare, an præsens affectus mereatur *Exanthematibus* accenseri, an vero minus: haud quidem nos latet, quam *generaliter* & ut dicunt *late* exanthemata interdum accipiantur, ut non modo per eadem *maligni*, sed & *benigni* affectus sumantur; unde vel *maculæ* modo exiliores modo latiores varii coloris, vel *protuberantiæ* modo *pustulosæ* modo *papulares* exanthematum nomine declarantur, uti *Sennertus Prax. Med. Lib. V. P. I. Cap. 22.* testatur & annotat aut asserit, quod appellatio Exanthematum *pustulis* atque *papulis* in tantum conveniat, in quantum *tubercula* quædam in *cute* constituunt; quid vero *papulæ* sint, non satis *accurate* authores describunt & de illarum *vera indole* adhuc inter se *dissentiunt*, siquidem quibusdam *generalem*, aliis *specialem* notionem constituunt; proinde etiam quidam iterum papulas cum pustulis *confundunt*, dum easdem *exilissimas* pustulas nuncupant: verior ille erit sensus, quod *papulæ* sint *protuberantiæ* in superficie corporis *non pustulosæ*, sed *solidiores* atque *duriores*, qua ratione *Rhod. ad Scribon. n. 210. Furunculum* appellavit *Papulam acutam:* missa vero hac confusione quæ passim inter *exanthemata*, *ecthymata* &c. intercedit, illud hoc loco asseveramus, quod *Purpura Urticata* omnino *exanthematibus* annumerari queat & quidem non aliis, quam *papularibus*; unde affectus papularis est, quando videlicet per *papulas* indicato modo intelligimus *tubercula* inter-

dum majora, nonnunquam minora in *superficiem cutis* abeuntia & penetrantia: ubi tamen illa cautela opus eſt, ne *nimis latè* exanthematum titulus extendatur, in quo non pauci peccarunt, qui quaslibet cutis *decolorationes* exanthematum notione deſignare volunt; alias *varia* occurrunt *tubercula* ſive *papulares* protuberantiæ, quæ vel à *frictione* oriuntur, vel ſubjectis *plethoricis* familiaria ſunt, attamen propterea *exanthematum* nomine ſignificari non merentur, cum a *potiori* & *familiori* denominatione *antiquioribus* exanthema dignior & *gravior* affectus audiat, ut minime illius appellatio verbis & applicationibus talibus *communibus* extenuanda ſit: tanto magis vero huic *Purpuræ urticatæ* Exanthematis prædicatio competit, quæ frequentius inter antiquiores *gravioribus* & *intricatioribus* aut ſolennioribus *cutaneis* efflorefcentiis attributa legitur, uti paſſim *Hippocrates*, *Galenus*, *Celſus* aliique conciliari poſſunt, ad quos etiam *Foeſius* in ſua *œconomia* latius provocat: quemadmodum porro inter *exanthemata*, illa quæ *papularia* ſunt, præ *reliquis maculatis* & *puſtuloſis* mitioris aut *benignioris* indolis exiſtunt, ita etiam de *præſente* hoc affectu ſentiendum eſt, quod *reliquos* affectus verè *exanthematicos benignitatis* cujusdam gradu ſuperet; unde neque eundem *malignis* morbis accenſemus.

§. IV.

Si jam circumſpicimus an *præſentis Purpuræ urticatæ* aliqualem *ſimilitudinem* inter *veteres* medicos reperiamus, tunc mox in mentem incidit *illa cutanea effloreſcentia* cujus *Hippocrates* mentionem facit *Coac. Prænot. text. 564.* ſunt vero ἐξανθήματα οἷα τὰ τῶν κωνώπων κεντήματα *effloreſcentiæ cutaneæ culicum puncturis ſimiles*: æqualem effloreſcentiam allegat *Epid. VII. §. 39. de Fullone in ſyro phrenitico*, cujus *corpus velut à culicibus compunctum* erat, & §. 41. *text. 31.* de *Pherecyde* dicit, quod *velut culicum morſus apparuerint* ἀναδήγματα, (uti *Welſchius Conſult. med. Dec.* *VI.*

VI. Cur. I. præcipuè *p. 288.* ſeq. talium exanthematum uberiorem mentionem injicit) ſed licet *purpura urticata* quoad *externum* conſpectum *aliquam ſimilitudinem* cum ejusmodi efflorescentia, quæ *culicum morſus* æquat, habeat, tamen propterea *utrumque* affectum quoad *genuinam* indolem & *eſſentiam* convenire debere, non velimus aſſeverare: ita de alio affectu exanthematico, qui ſimilitudinem cum noſtra purpura urticata habere poſſet, agit *Celſus Lib. V. cap. 28.* ubi de *puſtularum generibus* tractat, de quibus dicit: *earum plura ſunt genera, nam modo circa totum corpus partemve aſpredo quædam fit, ſimilis his puſtulis, quæ ex urtica vel ſudore, naſcuntur: exanthemata græci vocant, eæque modo rubent, modo colorem cutis non excedunt, nonnunquam plures ſimiles varis oriuntur, nonnunquam majores: puſtulæ lividæ ſunt, aut pallidæ, aut nigræ, aut aliter naturali colore mutato; ſubeſtq; illis humor: ubi hæ ruptæ ſunt, infra quaſi exulcerata caro apparet:* videtur quaſi hæc Celſi deſcriptio non *ſuperficiariam* analogiam habeat cum purpura urticata, ſed in eo non levis *defectus* occurrit, quod in eadem *puſtulæ* recenſitæ *deſint*, ſed quod tantum *tuberculum papuloſum* conſtituat, uti in noſtris regionibus *urticarum* & *culicum* puncturæ, aut ictus ab *apibus* & *veſpis* commiſſæ, non æque ordinarie peculiarem *puſtulam* inferunt; magis nobis perplacet *Sennerti* conſenſus, qui *Prax. Med. lib. V. Part. I. cap. 26.* affectum quendam deſcribit, qui *apprime* cum *Purpura urticata* convenit: non indignum erit, ſi ipſa verba viri celebris proferamus: *Tumoris etiam genus eſt, in græcorum & latinorum ſcriptis non obvium, ſed ab arabibus propoſitum, noſtris tamen regionibus etiam non infrequens, quod* ESSERE, SORA & SARE *nominant, cum ſcilicet tubercula parva, ad rubrum vergentia duriuſcula, cum inſigni pruritu ſubito univerſum corpus occupant, non ſecus ac ſi ab apibus, vel veſpis vel culicibus homo demorſus aut urticis percuſſus eſſet: non ita tamen*

post longum tempus iterum evanescunt, nulloque ichore vel alia humiditate affluente, cutis pristinam levitatem & colorem recuperat: conferatur pluribus laudatus author, ubi etiam allegat, quod *Serapio V. Breviarii cap. 8. duplex hujus tumoris genus constituat:* addit insuper in *Prognostica* hujus affectus deductione: *tubercula hæc brevi temporis spatio, etiam nulla cura adhibita, sponte evanescunt & non suppurantur, nullaque humiditas ex iis effluit: & si id accidat interdum, id potius ratione scalpturæ ac ob vehementem pruritum, qui ægris molestus est, quam tumoris accidit:* minus vero cum mente *Sennerti* convenit assertum *Foresti obs. chirurg. Lib. I. obs. 16. in scholio:* quando hunc affectum, quem Arabes teste *Menardo Essere* sive *Saire* vocant, cum *Epinictydibus* commiscet, cui obloquitur laudatus *Sennertus*, quando l. c. dicit: *nonnulli quidem tuberculorum hoc genus ad Epinyctides Græcorum referunt; verum male; diversi enim omnino tumores sunt Epinyctides & Essere, cum Epinyctides humorum ex se effundant, quod non faciunt Essere, quæ sine omni emanante humore evanescunt &c.*

§. V.

Inter alias præsentis Purpuræ urticatæ commemorationes placet *Celeb. Dolæi* testimonium producere, qui *in Encyclop. Chirurg. rat. Lib. V. cap. 10.* dicit: *Esseræ (quod vocabulum Arabicum est & apud Abin Sinam & Serapionem legitur) dicuntur etiam ab aliis Saire Pemphinx Bullæ, Ampullæ, Ephantismata, Germ.* die Nessel-Sucht *& sunt pustulæ parvæ scabiei bullarum instar vel squamarum eminentes, ac si ab apum ictu fuerint excitatæ: Paracelsus vocat has pustulas squamulas pediculares easque ex vaporibus Talci vel cachimiæ deducit, hinc morbum familiarissimum esse metallifossoribus scribit Tr. de ulcer. & apost. cap. 47.* quo ipso textu monstrat laudatus vir, quod hic affectus non *incognitus* fuerit: neque silentio præterire volumus animadversiones *Excell. Lochneri* quas in *A. N. C. Cent. I. & II. obs. 96.* com-

communicat, sub titulo *de Nova Purpuræ specie* Nessel-Sucht *dicta*; *an Aspredo Celsi*; *vel uredo Plinii*, *& Urigo Vegetii & Apuleji?*, ubi Vir laudatus occupatus est circa *denominationem* hujus affectus inter *antiquiores* obviam & cum ipsius affectus indole *convenientem*. Adhuc reminiscimur certi affectus inter observatores occurrentis, qualem vulgo *Volaticam* vocant, uti talem præcipue describit *Raygerus A. N.C. Dec. I. an. 3. obs. 286. Bartholinus Act. Haffn. Vol. II. obs.* 112. *Sennertus Pr. Med. Lib. V. Part. 3. Sect. 1. cap. 6. Gabelchoverus in Pract. & Wittichius in Promptuar. Medico.* Qnanquam vero hoc nomine quidam *specialissimum* infantum morbum designent, qui *valde rarus* esse fertur, & de quo *Sennertus* confitetur, quod ipsum nunquam viderit, de quo etiam *Raygerus* profitetur, quod *rarius* alias nec a *multis Practicis*, visus, aut quantum ipse sciat, observatus sit, insuperque de *Sebizio* testetur, quod hunc affectum in *Speculo suo Medicinali Practico Part. VI. cap. 32.* bis se vidisse indicet, quippe qui affectus *erysipelaceæ* indolis existit & *cito invadit*, *cito præterit* & *cito repetit*, tamen hæc præsens Purpura ex hac circumstantia *repentinæ invasionis*, *velocis decursus* & *celerioris recursus* merito *Volaticæ* nomine indicari possit, quanquam non illam *specialissimam* morbidam afflictionem denotet, quæ vulgo hoc nomine & *charactere* explicatur & à Germanis der Flug dicitur; siquidem proinde ipsi medici hanc *volaticam* distinguunt & *simplicem* aliam, alteram *scorbuticam* appellant: placuit tamen *in tantum* huic *Purpuræ* etiam hanc *appellationem* assignare, quia in *superficie* corporis, perinde ac *genuina volatica*, modo *in hac* modo *in alia* regione effloreścit & *volatico* quodam calore, colore & modo decurrit: quibus singulis vero *varia vestigia* hujus affectus indicavimus & sub *diversa interpretatione*, pro meliori hujus morbi discretione & notitia demonstravimus, ut aliquo modo liqueat in quantum ipse aliquam *similitudinem*

nem aut *simulacrum* quoddam *inter veteres* habeat, & in quantum ex *genuina* sua indole discerni & explicari debeat; quo loco merito circa *conciliationem* observrtionum medicarum *judicium* necessarium commendamus, cum non omnes observationes ad gustum & arbitrium nostrum conscriptæ esse possunt.

§. VI.

Ratione ordinis nunc ad *Historiam* præsentis affectus texendam progredimur & primo loco *frequentiam* hujus affectus annotabimus: haud vero negare possumus, quod hic morbus *passim* satis *incognitus* existat, adeoque pro *novissimo* habeatur, siquidem non ita diu *denuo* innotescere cepit: interea & *Sennertus* & *Dolæus* ex *antiquioribus* arabibus medicis illius notitiam & observationem derivant: eapropter vero minimè negari potest, quod per multa tempora *non satis* condignè *inquisitus* & explicatus fuerit; quemadmodum *specialiores* tales efflorescentiæ cutaneæ ab *antiquioribus primum* annotatæ & descriptæ, *posthac* admodum *neglectæ* deprehenduntur: dum illarum *indoles* quoad *specialiorem* suam causam *non statim* inclarescit & laudanda omnino est *Sennerti* industria: dum multorum affectuum notitiam *innovavit*: quod vero ulterius hunc affectum attinet, tunc ipse *non in omni* loco comparuit & innotuit, sed tantum *in quibusdam* nationibus observatus fuit, ni denique *cum tempore* in alia loca propagatus constet: & quemadmodum *alii purpurati* morbi in *Saxonia* familiarius & *frequentius* conspiciuntur, ita *Sennertus* dicit, quod in *nostris regionibus non infrequens* existat hic affectus, quem nos *Purpuram urticatam* vocamus; id quod etiam *experientia* abunde comprobat, siquidem in hoc etiam loco morbus hic bene cognitus est, & non modo in *pluribus* individuis oritur, sed & in *uno eodemque* subjecto *aliquoties* invadit, eoque ipso *purpuratam* suam *indolem* prodit, quod secundum *variationes tempo-*

rum

rum anni & *tempestatum* sæpius corripiat, qualia exempla *D. D. Præsidi* non modo in *junioribus*, sed & in *paulo adultioribus* hominibus obtigerunt: quid quod exempla talia occurrunt, ubi hic affectus certis subjectis *adeo familiaris* fuit, ut post *paulo majorem* corporis commotionem & *exæstuationem* confestim hæc molestia occupaverit. Deinde in *Historica* hujus affectus delineatione notare convenit, quod *certa ætas* ad hunc morbum *magis* accommodata deprehendatur, proptereaque ipse non ita communiter *indiscretim* omnis ætatis subjecta affligat: testatur itaque Historia Practica quod & *facilius* & *familiarius* hic morbus subjecta *juniora* invadat, quæ in periodis *infantiæ*, *pueritiæ*, *adolescentiæ* & *juventutis* sunt constituta, imprimis vero *primis* ætatum periodis usitatior esse observatur; in *valde adultis* tamen hominibus *rarissime* obtingit: quoad differentiam *sexus* consentit porro experientia medica, quod non modo *facilius*, sed & quoad individua *numerosius sequioris* sexus subjecta hoc malo afficiantur, utpote quæ præ masculino sexu, *reliquo* pustulari *purpurato* affectu frequentius corripiuntur: tanto magis etiam præsens *urticata purpura*, ac reliqua purpura homines & *animo* & *corpore* molliores, *teneriores*, mobiliores & *sensibiliores* affligit: quibus singulis posterioribus circumstantiis sese hic affectus ut *delicatum*, id est *sensilem*, attamen *benignum* comprobat: unde contigit, ut sub solo *boni regiminis* usu patientes cito & perfecte convaluerint, id quod præter laudatum *Sennertum* etiam *Lochnerus* l. c. suo testimonio confirmat: imo asseveramus insuper, quod hic mollis affectus *non melius* percuretur, nisi vel *pauca* vel valde *temperata* remedia adhibeantur.

§. VII.

Proximum erit, quo aliquot notatu dignas circumstantias in *subjecto* illiusque *regimine* recenseamus, quæ

 ad

ad hanc hiſtoricam tractationem ſpectant: teſtatur enim obſervatio Practica quod huic affectui *facilius* & *familiarius* exponantur homines *plethorici*, aut ſuccis *lymphaticis gelatinoſis* valde *abundantes:* in qua circumſtantia iterum hæc *urticata* purpura cum *miliari* convenit: quid quod obſervavit D. D. Præſes, quod *frequentior* & liberalior uſus *lactis*, *lacticiniorum*, decocti luxurioſi *Choccoladæ* cum *lacte* parati, ad hunc affectum ejusque *faciliorem* invaſionem admodum diſpoſuerit: porro experientia docuit, quod hæc purpura facilius invadat homines de *Sanguineo* Temperamento participantes, ut ſunt *ſanguineo-phlegmatici*, *ſanguineo-melancholici*, imo etiam *ſanguineo-cholerici*, utpote qui non modo in *diæta*, ſed & in *regimine negligentiores* exiſtunt variisque *aberrationibus* ſeſe exponunt: hinc præcipuè obſervatum fuit, quomodo poſt inſolitam *exæſtuationem* & *frigidioris* auræ admiſſionem hic affectus quaſi *primum* ſuum *ſeminium* capeſſiverit & memorabilis eſt caſus, qui ante aliquot annos per literas ſub modo *conſultationis* Gardelegâ tranſcriptus fuit, ubi junior medicus practicus, hujus affectus nondum ſatis conſcius, *verno* appropinquante tempore, ſub favore *ſolis* in *horto* ſuo *terram fodiendo* corpus exercebat, ita ut *æſtuaret* & levi *ſudore* perfunderetur, afflavit vero ventus *frigidior*, qui inopinatum *horrorem* excitavit, abhinc in domum redux factus, confeſtim hoc malo correptus fuit: ita communiter in ſubjectis, quæ tali purpura invaduntur, talis *impulſus* præcurrit, uti inferius latius deſcribemus: obſervavit etiam D. D. Præſes quomodo *juniores puerperæ*, *plethoricæ* & multo uſu juſculorum *pinguium* gallinaceorum *aromaticorum*, quæ vulgo **die Krafft-Brühen** vocantur, enutritæ, ſub *delicatiori* & nimis curioſa atque ſcrupuloſa tali ſuſtentatione in hunc affectum delapſæ fuerint: ſicut D. D. Præſidi etiam talis fœmina conſtat, quæ poſt duplicem infantis ſui *ablactationem* in hanc purpuram

in-

incidit: præcipuè hic affectus *talibus subjectis* infensus esse deprehenditur, quæ in *regimine* quoad *temperiem* & moderamen *negligentiorem* vitam degunt & mox *immodicis* aut inconvenientibus *exæstuationibus*, mox *subitaneis refrigeriis* sese submittunt, aut interdum *spirituosorum* liberaliori ingestioni indulgent: præterea ad commovendam & excitandam talem afflictionem, præcipue in *dispositis* subjectis *certæ tempestates* influere & concurrere conspiciuntur, quales *in genere* illæ sunt, quæ *purpuratis* affectibus provocandis quadrant, videlicet præcedentes & intercurrentes *serenitates* atque calores subito *alternantes* cum *frigido humida* tempestate, quippe quales alterationes, ob prægressæ *liberioris* transpirationis insensibilis aliarumque evacuationum ordinariarum repentinam immutationem & *perturbationem*, juxta cujusvis hominis *specialissimam* mixtionem, discretum *temperamentum*, differentem *ætatem*, variantem *diætam* &c. variis *specialissimis* humorum *inquinationibus* & superficialibus *cutaneis* efflorescentiis sive *maculosis*, sive *pustulosis*, sive *papularibus* provocandis quadrant.

§. VIII.

Posteaquam adhuc *generales* circumstantias ad Historiam hujus affectus pertinentes præmisimus, nunc paulo propius accedemus & ipsum affectum ex suis *signis* atque *characteribus* describemus: mox vero iterum peculiarem & notatu dignam illam circumstantiam indicamus, quomodo hic morbus ulteriori quodam *phænomeno affinitatem* suam cum *purpuratis* affectibus comprobet, dum interdum *sine febrili* commotione invadit & decurrit, aliquando vero *sub febris* comitatu progreditur; ex quo liquet, quod *posterior* status omnino *gravior* & *molestior* insuperque *sensibilior* existat: etenim quando hæc *Purpura urticata* cum *febre* subjecta comprehendit, tunc præcurrit levissima & brevissima *horripilatio*, sine rigore superfi-

ciei corporis ſenſibili aut durabili, hinc mox ſupervenit *obtuſe* dolorifica & *temulenta* capitis perturbatio, mox concurrit inſolitus *calor* è capite ſucceſſive reliquum corpus pervadens, gradu tamen *mitior*, ni ſubjecta *eminenter plethorica* fuerint & ad faciliores *orgaſticas* commotiones proniora, aut ni *intenſiores animi* & *corporis* commotiones atque *exæſtuationes* præceſſerint, ubi caſus etiam proſtant, quomodo *gravior* æſtus conſecutus ſit; quo loco adhuc notamus, ſi *inebriationes* aut *ſpirituoſorum* ingeſtiones prægreſſæ fuerint: & accidit aliquando *D. D. Præſidi*, ut illius curæ committeretur honoratioris familiæ filiola, quadriennis & animo & corpore agilis, præceps & inquieta; hæc aliquando æſtivo tempore præter conſuetudinem nocturnis horis potum ingurgitabat, pro qua conſuetudine extinguenda & abroganda geraria noctu cum potum peteret, huic puellæ ſatis largam quantitatem elixirii Propr. Parac. obtulit, unde hæc in tam immanem æſtum incidit, ut de infelici eventu adſtantes & domeſtici ſolliciti eſſent; prodiit hæc purpura, quæ cum tali intenſiori etiam æſtu feliciter decurrit, quo periculo ſuperato denique famulæ errorem, cum prædicto Elixirio commiſſum, confeſſæ fuerant: ſimile exemplum contigit in ſtudioſo, natione Anglo, qui immodicæ exoticorum, maxime gallicorum, vinorum ingurgitationi indulgebat, hic cum poſt gravem compotationem & inebriationem in hunc affectum incidiſſet, ſub eximio æſtu & multa inquietudine animi atque corporis, ut & concurrente mentis perturbatione non ſine vitæ periculo denique evaſit & convaluit. Miſſis vero pluribus talibus obſervationibus, quæ conſtant, notamus, ſi ſine *prævio* tali graviori & *immoderatiori* impulſu *febris* huic affectui conjungitur, tunc ſub quocunque *modeſto* regimine nihilominus *febrilis* hæc commotio paulo *benignius* progreditur; unde *concurrentia* ſigna febrilia non adeo *urgentia* ſunt, ni *error* quidam vel præ-

cur-

currerit, vel concurrerit: adeſt quidem *virium languor*, ſed non ſuſpectus aut eximius; adeſt *appetitus* defectus, ſed non plenarius & abſolutus: adeſt *ſomni* imminutio, ſed non totalis & plenaria, quin potius perturbatio: adeſt *ſiticuloſitas*, ſed lenis & tolerabilis: neque *reſpiratio* admodum *anguſta* eſt, ni ob malum & *inquietum* regimen neceſſariæ *evacuationes* cohibeantur: *urina* eſt intenſior *citrina*, nedum quidem *valde ſaturata*, quæ vero familiarius *turbatur:* non *infrequenter* obſervatum fuit, quod talis *febrilis* commotio *veſpertinis* horis *acerbior* reddita fuerit, ex quo phænomeno contingere potuit, ut quidam hunc affectum pro *Epinyctidibus* declaraverint, de quibus juxta *Paulum Æginetam Lib. IV. cap. 9.* & *Aetium Tetrabibl. 4. Serm. 2. c. 61.* conſtat, quod *noctu* hominem *gravius* afficiant: quid quod obſervavit in unico hoc morbo decumbentibus, quod ad plures obſervationes extendiſſe videtur, *Dolæus* l. c. quando de hoc affectu ſignificavit, quod febris *tertianæ* inſtar affligere ſoleat: dum dicit: *Eſſeræ & Pſydracia carent omni periculo facileque curantur, at facile etiam redeunt; prænunciant tertianam aliquando, & ſunt ut tertiana.*

§. IX.

Aliquando, neque quidem etiam adeo raro hic affectus *absque febre* invadit, dum ſubjecta mox corripit cum inſolita quadam corporis *laſſitudine* & *animi torpore*, moleſtiori *tenſione* in *ſuperficie cutis*, ſuperveniente *ardore* & eximio *pruritu* in *cute*, accedit *irregularis* quædam *inflatio* ſuperficialis, *per momenta* increbeſcens, *faciem*, *nucham* & *pectus* imo etiam alias corporis partes afficiens, quæ quo magis *immoderatis frictionibus* offenditur, eo *citius* augeſcit eoque magis *prurit* & *dolet*; aliquando tales *protuberantiæ* paululum *rubent*; tanto magis, ſi ſubjecta eminentius *plethorica* ſunt, ſi *impetuoſa* commotio præceſſit & ſi *febris* concurrit, interdum vero à *naturali* colore

re non discrepant: interea hæ irregulares protuberantiæ *ita cito* accrescunt, ut *erysipelacei* quid concurrere compareat; quid quod *eo usque* hæ inflationes *papulares* augescunt, ut in partibus *mollioribus* nimirum in *facie* aliquam *deformitatem* inferant: proinde hæc tubercula, quam diu in *superficie* conspicua sunt cum molesto *ardore*, præter eximium *pruritum*, conjuncta sunt, quæ *aliquandiu* in peripheria hærent: interdum per *aliquot* horas *conspicua* sunt, mox iterum *evanescunt*, post aliquod tempus *iterum efflorescunt*, donec post *exiguos* dies penitus decurrant & posthac *desinant*; tubercula quoad *magnitudinem* sunt *inæqualia*, in uno loco *majora* in altero *minora*, ubique vero *urticæ* ictum referunt, in *infantibus* & subjectis *laxioris* habitus communiter *majora* evadunt, in reliquis etiam satis magna neque ita plane exilia: ubi *febrilis* commotio concurrit, ibi sæpe contingit, ut *vespertinis* horis indies affectus *acerbior* evadat & *papulæ* illæ purpuratæ *magis* efflorescant, quæ *diurnis* horis nonnunquam sub exquisita *remissione* febrilis commotionis vel *evanescunt*, vel *minores* evadunt: tanto magis hæc *vespertina* exacerbatio obtingit, quando *catarrhalis* quædam afflictio coincidit: *neque* ita *diu* tubercula illa *cunctantur*, donec efflorescant, sed, si affectus cum *febrili* motu corripit, mox *altero* utplurimum *die* eruptio illa contingit, ni gravis *error* in *regimine* aut *præmatura* medicatione intercurrerit; quod si vero *sine febre* invadat, tunc mox *primo die* papulæ illæ emicant: *neque* etiam postea *diu* durant, modo *leniter* tractentur, unde post *exiguos* dies excurrunt: interim tamen exempla *gravioris* & *longioris* decursus constant, ubi affectus periodum *acutæ* febris *septenariam* servavit, id quod vero non nisi in *singularibus causis* & *casibus* accidit: quando hic morbus *sine febris* consortio procedit, tunc *reliquæ* functiones animales *quantisper* mutatæ & imminutæ observantur, videlicet adest *languor* in membris, *appe-*

titus

titus eſt, non quidem penitus abolitus, attamen dejectus & imminutus, *ſomnus* turbulentus, *caput* præterea *leviter temulentum* & *animus* torpidus, *urina* eſt paulo *coloratior*: evenit etiam ut *papularis* illa protuberantia non quidem *exquiſitas puſtulas*, cum *humore* repletas, offerat, interim tamen *aſperior* quaſi redditur affecta ſuperficies, quæ nonnunquam exiliſſimas *ſerpigines* æmulatur: quando hæc impuritas *difficulter* effloreſcit, tunc concurrit aliqualis *anguſtia* in reſpiratione; illud etiam in hoc affecto obtingit, quod *Sennertus l. c.* ſignificat: *ſæpe obſervavi tubercula hæc, dum ægri in calido loco ſunt, tunc emergere & dum frigido aeri ſeſe exponunt, evaneſcere, nunc contra in frigido emergere & in calido evaneſcere*: quæ poſterior circumſtantia præcipue de *nimio* calore facilius intelligi poteſt, ſiquidem ſub *nimis calido* regimine exanthemata minus facile aut legitimè erumpunt, aut ſi *fugitive* emergunt atque emicant, cito iterum *aufugiunt*.

§. X.

Quando hic affectns per *exiguos* dies *duravit*, tunc lenem & *tranquillum* nanciſcitur *exitum*, absque ſingulari alia *ſolenni* & magna evacuatione, interim ſub legitimo & *placido* hujus affectus decurſu *eſſentialis primaria* huic *purpuræ* competens excretio eſt, ipſa *hæc effloreſcentia*, quæ in *exiliſſimas ſquamulas* ſecedit; altera evacuatio eſt *moderata* & conſtans *diapnoes*, minimè vero eximia & *poſitiva* diaphoreſis: aliquando *ſymptomatica* lenis *diarrhœa* accidit & quidem tunc paulo *facilius*, quando ita affecti ægrotantes vel *negligentius* & laxius *regimen* ſervant, vel quando nimis *frigida potulenta* ingurgitant, aliumque in *diæta* errorem committunt: alias quidem huic purpuræ *alvi occluſio* non familiaris eſt, ita ut excretio hæc communiter *libera* exiſtat: neque adeo ſingularis & ominoſa *pectoris oppreſſio* concurrit, niſi *repente* & inopportune hæc effloreſcentia *retropulſa*, aut in proxima ſua eruptione impedi-

ta

ta fuerit, aut alias paulo *difficilius* ad actualem eruptionem pertingat, vel ubi *præter consuetudinem* alvus occlusa sit: interdum, sed non nisi *per accidens*, evenit, ut *hæc* purpura cum *miliari* illa altera purpura *alternet*, hancque *præcurrat*; neque etiam inusitatum est, ut *urticosa* hæc afflictio *sæpius* subjecta corripiat, haud tamen *deteriori* successu, nisi *accidentales* quædam complicationes & degenerationes concurrant; interdum cum hoc affectu *catarrhales* morbi *complicantur*, prout videlicet *tempestates* variantes concursant, aut prout *unà* subjecta in catarrhales affectus inclinant: post *superatum* hunc morbum *citius* ad pristinam *integritatem* & activitatem subjecta revertuntur, neque adeo *necesse* habent, quo tam *exquisito* regimini sese adstringant, quando malum hoc præteriit, ac in aliis *gravioribus exanthematicis* affectibus fieri debet: illud adhuc sub *peculiari* & reservata annotatione indicare voluimus, quod, licet *pustulosæ* efflorescentiæ huic affectui *haud propriæ* existant, tamen quasi serpiginosæ tales evacuationes in illis subjectis eveniant, quibus *cutis* extra ordinem *tenera* & *subtilis* est, aut ubi *immoderatiores frictiones* adhibentur: sicut interdum in subjectis *tenerioribus* & *sensibilioribus* ex apum ictu aut alia subtili superficiali læsione atque morsicatione *serpiginosæ* tales pustulæ *pruriginosæ* efflorescunt: quod vero regionem attinet, in qua papulæ tales usitatius erumpere solent, tunc experientia testatur, quomodo *superior* corporis regio illarum invasioni familiarius pateat: *Hæmorrhagiæ narium* haud *sæpe* in hoc affectu ut *symptomatica* excretio occurrit, nisi in ægrotante aliqualis *consuetudo* ad illam adsit & febrilis commotio insuper concurrat: neque etiam faucium incommoda sive *aphthodea*, sive *anginodea*, in legitimo decursu præsentis affectus concursant, nisi plane aliæ circumstantiæ coincidant: interim quoad *cuticulæ* futuram *secessionem*, *squamularum* instar contingentem, hic affectus aliquid *analogi* cum *erysipelaceis*

ceis afflictionibus habet, in quibus similis *subtilis secessio* superficialis evenire solet, de qua in vernacula eloquuntur, man häute sich nach der Kranckheit, oder man bekomme eine neue Haut: illud etiam denique non reticendum est, quod interdum sub *difficiliori* harum papularum efflorescentia, aut ob immodestè *retropulsam* talem efflorescentiam *spasticæ* quædam stricturæ particulares in *superioribus* corporis regionibus evenerint; sicut de ejusmodi *sinistris* eventibus mox plura dicturi.

§. XI.

Et quemadmodum hæ principaliores & numerosiores circumstantiæ & animadversiones fuerunt, quæ ad *Diagnosin* præsentis affectus spectant, ita in justo ordine ad *Prognosticam* illius explicationem progrediemur: est itaque hic affectus inter morbos *purpuratos benignissimus*, sine contagio procedens, adeoque in legitimo suo statu *leniter* invadit, *moderate* progreditur & *benigne* excurrit, hinc *sibi relictus* & cum *modesto* regimine tractatus aliquando *citra medicamentorum* usum optime & efficacissime decurrit: quando vero hunc affectum *multus æstus* comitatur, *alvus* valde *adstricta* & *pectus* admodum *oppressum* est, *malum* præbet indicium, dum in tali statu affectus *acerbior* existit: repente & immoderatè *suppressæ* papulæ non modo *graves angustias* præcordiales, sed & *suspectos* alvi fluxus, majores æstus, graviores *virium* dejectiones & *inquietudines* causantur, unde etiam periculosiorem eventum involvunt: neque adeo bonum est indicium, si hic affectus *ultra triduum* aut *quatriduum* durat, quia utplurimum graviores *implicationes* & *febriles* concursus denotat: *diarrhœa lenior* hunc affectum non turbat, si vero *immoderatior* fuerit, tunc *turbas* dat: *vomitus* tempestivi & interdum etiam *biliosi*, si *moderati* sunt, non modo *nihil* nocent, sed affectum quantisper *sublevant*, cum qua observatione connectimus *Sennerti* annotationem, quando dicit: *Interdum Essere biliosas febres*

bres antecedunt: quo magis itaque *biliosum* incitamentum cum hoc affectu concurrit, eo *gravior* existit status morbi, siquidem ex omni *alia complicatione* hic affectus *acerbior* redditur, quod etiam valet de *catarrhalium* morborum *concursu*, qui in hac purpura conspicitur: majores & longiores *horripilationes* in hoc morbo suspectæ sunt, melius est si *desunt*, quoniam non tam *eximius febrilis* concursus metuendus est, neque ita *difficilis* redditur efflorescentia necessaria & tempestiva papularum: ex *immoderatis* frictionibus expectandæ sunt *dolorificæ* excoriationes & in subjectis *humidis* diuturnæ *manationes* aut superficiales *serpiginosæ* exulcerationes; eò *deterior* vero redditur status *post* talem excoriationem, si subjecta multum de *cholerico* temperamento participant, aut aliqua humorum *dyscrasia* laborant: frequentes & validi concursus *spasmorum*, in hoc morbo non sunt bonæ notæ: *benignius* & remissius affectus decurrit, si spasmi illi *desunt:* quando hæc purpura *frequentius* subjecta corripit, tunc indicat communem & *radicalem* massæ sanguineæ inquinationem: siquidem hæc *purpuratorum* affectuum *indoles* est, ut communiter *seminium* quoddam in sanguinis latifundio atque massa relinquant; quo magis subjecta sanguine *abundant* & quo facilius atque frequentius hæc *plethora* particularibus intensioribus *commotionibus* obnoxia fuit, eo *facilius* non modo *febrilis* commotio hunc affectum comitatur, sed & eo *gravius* hoc morbo decumbunt, eoque facilius etiam *hæmorrhagica* molimina concurrunt: alvi *frequens* obstipatio, quæ post hunc affectum superatum *continuat*, disponit ad *citiorem* præsentis purpuræ *recursum*, aut ad *miliaris* purpuræ genesin: quas singulas animadversiones in *Prognostica* hujus affectus deductione commendare lubuit.

§. XII.

Missa jam Historica præsentis affectus explicatione, ad *Pathologicam* illius deductionem proximo ordine progre-

gredimur, in qua mox indicamus, quod hæc superficialis efflorescentia *non fortuitò*, aut ex nudo quodam accidenti, sed ex *salutari* & *rationali* naturæ consilio & directorio fluat, dum *nocivas* & *impuras* materias amovet, à *nobilioribus* in *ignobiliores* partes transfert, adeoque corpus *repurgat* & ita in integritate sua conservat: etenim nobis nimis *imperfectus* atque *crudus* videtur ille conceptus, quasi heterogeneitates tales *materialem* & *figurativam* proportionem & *relationem* erga *porulos* cutis habeant, ut in iisdem detineri, occludi & *incarcerari debeant*, quæ opinio *Cartesianis* assertis respondet, uti *Dolæus* de Medicis Cartesianis dicit, quod hunc affectum *excitari velint a lympha multis particulis angularibus mucronatis referta, in plurimis glandulis cutaneis hærente &c.* circa quam *imaginationem* omnino mirari subit, cur *mucrones* illi angulares æque in *superficie cutis* captentur, cum in *intimioribus* vasis & membranis longe *teneriores* poruli dentur, in quibus hi *ramuli implicari* queant; quare nobis hæc assertio admodum *comica* videtur, siquidem non facilè ex causis *merè physicis* demonstratio & relatio solida suppeditari potest, cur hæc materia impura *ab intra* & ex latifundio humorum *in superficiem* corporis seponatur: hinc nostram mentem declaravimus, quod *translatio* hujus *impuræ* materiæ ex *intimis* & penetralibus corporis in *extremam ignobiliorem* regionem, non *corpori*, non simplicibus causis *physicis*, neque *dispositioni* & *configurationi* corporis, sed *naturæ*, tanquam principio *immateriali* & *rationali* competat: hæc enim natura inter tot sui corporis pericula atque vicissitudines, cui variæ *species* tam corruptionum, quam materiarum & causarum corruptionem provocantium imminent, tam accurato & *proportionato* actu illa communiter operatur, quæ corporis *salubritati* quadrant, ut non nisi per meram *suppositionem* talis *salutaris* actio *corpori* imputari queat, cum contra per *evidentem demonstrationem* in Pathologia medica talis functio ex sincere

ro fundamento atque nexu nulli alteri causæ, quam *naturæ* adscribi queat debeatque: etenim *noxiam* causam & *perniciosum* effectum *à subjecto* extreme *corruptibili*, in quo *nulla aptitudo* & *necessitas* adest *se ipsum* salvandi & defendendi, avertere ac *separare* & quidem à regionibus & partibus *interioribus*, tenerioribus, ad vitales usus *dignioribus*, utilioribus & *mollioribus* in partes *externas* & *ignobiles* minusque *relativè* dignas, an non talis actus *rationalibus* directoriis adscribendus sit, facile judicari potest: ob id etiam tales impuritates, quæ quidem *commodè* in *intimioribus* corporis partibus subsistere *possent*, contra omnem *necessitatem physicam* & *mechanicam* in *externam* superficiem deponuntur, qualis eliminatio proinde corpori *absolutè* salutaris est; ut ita ex omni consideratione demonstratio hæc *luculenta* & *rationalis* existat, quod videlicet *excretio* in hac *purpura urticata naturæ actus sit*, neque *à corpore* neque *à materiæ* peccantis *qualitate efficienter* pendeat, dum simplex illa connexio intercedit, quod mediante hac excretione corpus *ægrotum salvetur*, purgetur & *curetur*.

§. XIII.

Quod vero *objectum materiale* hujus affectus sive *materiam peccantem* attinet, tunc illa *in genere* sese non aliam ac *impuram* & *heterogeneam* probat, tum ratione *geneseos*, tum ratione *effectus* sui, atque *tractationis*: quod enim illius *genealogiam* attinet, tunc eadem ex variis *talibus* causis provenire observatur, quæ corporis *integritati* contrariantur, adeoque ad *morbidas* causas excitandas quadrant: sunt vero tales causæ *utplurimum externæ*, velut *aër impurus* & tempestates, quæ *necessarias* & *salutares* excretiones *impediunt*, immoderatæ *commotiones* corporis, quæ ad varias *subtiles* materias *salino-sulphureas*, *fermentativo-orgasticas* generandas contribuunt, ingestiones subjectorum *impuriorum* & ex diversis *specificis* impuritatibus constantium, copiosiores commixtiones & affusiones *biliosorum* recremen-

men-

mentorum intra *massam sanguineam*, aut *insufficientes* illorum excretiones & *uberiores* coacervationes; ex quibus singulis causis & occasionibus, quotquot ad *purpuræ* provocationem disposuisse & influxisse observatæ sunt, minime *bona*, sed *mixtioni* animali admodum *perniciosa* materia ortum trahit: quod deinde hujus materiæ *effectum* concernit, tunc *primarius* est, quod massam humorum *utilium* & purorum *inquinet* eidemque partim *malam crasin*, partim *malam consistentiam* conciliet, adeoque eandem ad *futuram* funestam corruptionem *præparet*: deinde vero *solidas* etiam partes inficit & ægre afficit; enim vero si *diutius* in humoribus oberrat & persistit, tunc *acrem* aliquam qualitatem nanciscitur & *teneriores* partes ægrè afficit atque irritat, unde etiam teneram *cuticulam*, quam in superficie contingit, ita subtiliter depravat atque *rosivo* effectu divellit, ut posthac *squamularum* instar secedat: proindè etiam in *papulis* illis superficialibus obhærescens talis materia teneram cutis *nervosam* texturam ita *subtiliter* & efficaciter offendit, ut insignem *pruritum* excitet, id quod tanto certius *tunc* evenit, quando hæc peccans materia nunc *seorsim collecta* & sequestrata est, neque *cum aliis* confluentibus humoribus *mucilaginosis*, *aquosis* & lymphaticis diluitur & *temperatur*; quare materia illa in *internis* partibus haud similem pruritum causatur; quo loco *Hippocratis* textum *in Vet. Med.* §. *24. & 25.* conciliamus, quo significat: *inest in homine & amarum & salsum & dulce & acidum & acerbum & fluidum & alia infinita omnigenas facultates habentia, copiamque ac robur: atque hæc quidem mixta ac inter se temperata neque conspicua sunt, neque hominem lædunt, ubi vero quid horum secretum fuerit, atque ipsum in se ipso fuerit, tunc & conspicuum est & hominem lædit:* quid quod evenit etiam, ut, si tales subtiles materiæ impuræ admodumque mobiles in *intimiorem* cutis superficiem transvehuntur, tunc accessus *aëris*, aut *tepidior* gradus caloris tantum efficiant, quo

eædem ad *faciliorem* ſuum motum *fermentativo-orgaſticum* perveniant, qui ſub prægreſſo *majori* calore intrinſecus *tamdiu* impeditus fuit: ex quo iterum liquet, quod effectus hujus materiæ *variis modis* pravus ſit: quod denique *tractationem* illam reſpicit, quæ circa materiam *peccantem* in hoc affectu verſatur, tunc nullus *ſimplicior*, compendioſior & *ſalubrior* actus obſervari poteſt, quam ubi *prava* hæc materia *ſine mora* eliminatur proptereaque in *externam ignobiliorem* corporis regionem deponitur; qua proinde *remota*, acquieſcit tunc natura, cum *ſalutarem* finem impetraverit; quodſi vero hæc materia ſimul & ſemel atque immoderate *retropulſa* fuerit, neque *mox* denuo eliminetur, tunc perinde *nocivos* effectus poſt ſe ducit.

§. XIV.

Et ſicut hæc *generalis* eſt, hujus materiæ qualitas, ita *ſuffecerit* nobis id ipſum ex *indubia* obſervatione & *Hiſtoria Practica* noſſe, quod videlicet hanc materiam *natura* humana tali modo eliminet, neque *impetuoſa* methodo utatur, ſed illam *leniori* commotione in *ſuperficiem* corporis deponat: videtur verò nobis admodum *ambiguus*, atque fruſtraneus labor eſſe, quando medici adeo rigorosè *ætiologiam phyſicam* in hoc & ſimili negotio inculcare volunt, adeoque de exploranda *eſſentia* & materiali conditione valde operoſi & ſoliciti ſunt, ita enim modo accuſatur *ſalſedo nitroſa*, & quidem juxta *Galenicos*, modo *aciditas vitriolica* ſecundum *Paracelſiſtas*, qui imprimis effluvia & *fumos metallorum* carpunt & invehunt, modo juxta *Williſium* humor *acidus* genericus *in lympha* declamatur, &c. quando vero hæc materia ad heterogeneas & *excrementitias* referenda eſt, uti modo demonſtravimus, ita non niſi in genere asſerere & demonſtrare poſſumus, quod *ſalino - ſulphureæ* indolis exiſtat; in quo vero hæc *ſpecifica* cauſa & ratio phyſica hæreat, cur *hæc* materia, non ſit materia *petechiarum*, *variolarum*, *morbillorum* &c. nondum *condignè* demon-

monstratum *fuit*; neque etiam *perspicuè* demonstrari *potest*, quoniam nos in *physica* doctrina hæ *specificæ* qualitates *valdè* latent: in quo negotio *rectè* sane processit laudatus *Sennertus*, qui *non diu* circa causalem præsentis affectus explicationem, in materiis per *essentias* & *specificas* qualitates intelligendis, operosus fuit, sed ad *phænomena* diversa animum direxit & ex *diversitate effectuum* ad *generalem differentiam* causarum *materialium* argumentatus est: sicut *diversæ species* venenorum & philtrorum, ita dictorum, *diversos effectus* implicant: quapropter etiam *natura* humana secundum *differentias* materiarum & harum *variantes efficacias* in *diversos* humores aut discrepantes effectus, ipsam *excretionem* mutare solet: illud tamen in disquisitione hujus materiæ è diversis circumstantiis judicari potest, quod *perniciosus* illius effectus *primario* in subtilem & majori gradu *pinguem lympham* observetur, id quod *varia phænomena* & plurima quidem ex *Historia* morbi petita comprobant, è quibus aliquot recensebimus: 1) hic affectus familiarior est, *huic ætati*, & 2) *temperamento*, ubi laudabilis *hæc lympha* in majori quantitate occurrit: 3) *facilius illis* subjectis evenit, quæ in *pinguiori diæta* vivunt, & quæ 4) subinde *eminenter plethorica* sunt, quibus satis *larga* hujus lymphæ ubertas præsto est: 5) ipsa *lympha* maxime *habilis* ille humor est, in quem ob *gelatinosam* suam indolem *subtiles* illæ materiæ *salino-sulphureæ* sese *innectunt*: unde 6) ipsa *excretio* in hac purpuræ *specie* ejus *indolis* est, ut subtilis talis *lympha* intimius in *superficiem cutis* dimittatur & congeratur, quid quod 7) per modum *erysipelaceæ* commotionis tractetur, adeoque 8) tam prompte, ob *discretam* lymphæ *mobilitatem*, retineatur & *reprimatur*, iterumque 9) ob *lymphæ* perpetuum *commeatum* in *superficiem* corporis, *eo* transferatur & dirigatur: sed 10) præterea totus affectus ob hujus lymphæ *majorem* mobilitatem, adeo *delicatus* est, ut *facile* exacerbari & per paululum *calidiora* remedia exaspe-

ſperari queat: 11) quare remedia *lymphæ dyſcraſiam* præſervantia & 12] viciſſim *lymphæ impuritatem* repurgantia in hoc affectu admodum *proficua* exiſtunt: minimè tamen in hoc affectu lymphæ *craſſitiem* & *tenacem* conſiſtentiam pro primaria ad morbum hunc *diſponente* cauſa accuſamus, quin potius *vitiatam craſin* lymphæ pro *principali* præſentis morbi cauſa habemus.

§. XV.

Quod vero natura humana *aliquando* hanc materiam peccantem *febrilibus* commotionibus proſequatur, *variæ* cauſæ eſſe obſervantur: vel enim 1) ipſa *materia* peccans *deterioris* indolis eſt, quæ *mixtioni* animali *citius* & *gravius* damnum minatur, ut propterea *efficacioribus* motibus & *ſolennioribus* apparatibus eadem expellatur: vel 2) *præcurrerunt impetuoſiores* cauſæ *impulſivæ*, quæ *majorem* ſanguinis commotionem excitarunt, ut ex hoc impulſu *excitata* natura, poſthac præſentem affectum *febrili* motu & ſchemate continuet: vel 3) adeſt in ſubjecto ægrotante *eximius plethoræ* gradus, qui *genericam* cauſam ſubminiſtrat, quo natura ad *febriles* commotiones excitandas *promptius* ſe accingat, dum *extraordinarium* quendam *alium* actum aggreditur, ſub quo unà *moleſtæ* plethoræ imminutionem & *conſumptionem* ſuſcipit: quo tanto magis 4) contribuit, ſi *antehac* eadem natura *facilioribus* & intimioribus plethoræ *commotionibus* adſueta fuit, aut ſi 5) in *primo* hujus affectus limine *calida*, ſudorifera, & *acria* bezoardica remedia oblata fuere, vel ſi 6) affectus *catarrhales* complicantur, & 7) *ejusmodi tempeſtates* incidunt, quæ *externâ* cauſandi ratione ad *febrium* irritamentum ſpectant, vel ſi 8) mox in *primis initiis* incongrua *regimina* conjunguntur quæ ad *repentinas* & *immoderatas* ſanguinis *turgefactorias* commotiones contribuunt; 9) & ſi in *reliqua* maſſa ſanguinea *copioſior* confluxus materiæ communis *ſulphureo - bilioſæ orgaſticæ* adeſt. Excurrit vero talis affectus *duplici* neceſſaria

&

& *salutari* excretionis *specie*: *prima* & *primaria* est illa ipsa efflorescentia *superficialis*, quando subtilior lympha *particularibus* & numerosis talibus *papulis* intra *cutem* per *congestorium* motum dimittitur, modo iterum *resorbetur*, modo denuo *eò* transfertur, donec *subtilior* hæc heterogenea materia successivè & placidè transpiret, quæ contra fortius & *immoderatius impulsa*, ob discretam suam *mobilitatem* iterum in humorum *massam* recidit, ut propterea protuberantiæ illæ superficiales *evanescant*: inde contingit, ut sub *rigidiori* superficiei corporis *constrictoria* occlusione & *intimiori* atque firmiori materiæ peccantis *immixtione* in massam humorum, denique *periculosi* & perniciosi effectus & eventus insequantur: *altera excretio*, perinde admodum necessaria, est *diapnoes* sive moderatissima *diaphoresis*, constans tamen & lenis, qua mediante eadem peccans materia, paulo *liberius* & extra alterius humoris *nexum* in massa sanguinis fluctuans *successivè* eliminatur: & dum hæc materia partim per *auctiorem toni* gradum in superficiem corporis *congeritur*, partim in eadem *aliquandiu* detinetur, propterea illæ *molestæ sensationes tensoriæ*, oppletoriæ, tractoriæ, extensoriæ, distensoriæ & *pruriginosæ* hunc affectum comitantur: quoniam etiam eo ipso natura humana in *extraordinario* quodam negotio *salutari* & necessario administrando occupata est, propterea in *ordinariis quibusdam* functionibus *moralibus* æque ac *animalibus*, hoc tempore *non adeo* necessariis, *quantisper* languet, donec efficaciter *absoluto* hoc *extraordinario* officio ad *pristinas* vegetas vires & *ordinarias* functiones *revertatur*: quod vero hic affectus in *breviori* termino absolvi possit, testimonium offert, quod in genere in hoc affectu materia *non contagiosa* &, ut vulgo dicunt, *maligna* sed benignioris conditionis sit, nisi per accidens ex *aliarum* materiarum commixtione *deterioris* indolis fiat.

§. XVI.

Et cum subjecta *junioris* ætatis de *pinguiori* tali lympha

gis participent, ita ad *exanthematicos* tales affectus *papulosos* & *pustulosos* subeundos magis apta existunt: quid quod evenit, ut talis materia peccans *specialioris* essentiæ, efficaciæ & constitutionis ex ipsa *discreta* hominum *mixtione* oriatur: hinc differentia *ætatis*, *sexus*, *temperamenti*, *diætæ*, *climatis*, *aëris*, &c. ad *diversas* humorum *inquinationes* & *exanthematum* geneses contribuit; quare asseveramus, quod ex *ejusmodi* crasi humorum, cum *pinguiori* lympha copiosius imprægnatorum, *fortius* impulsa & *intimius dissoluta* talis materia *salino-sulphurea*, *fermentativo-orgastica* generetur, quæ posthac *pinguiori* illi lymphæ facilius *adhærescit* & illius *crasin* atque *consistentiam* eximie alterat: quapropter inter *antecedentes* causas ad hunc affectum *disponentes* merito referre debemus, *immoderatas* commotiones & *exæstuationes* corporis, impetuosas *spumefactorias* exagitationes *sanguinis*, undecunque provocatas: sed eo ipso vero *minimè* negamus, quod *ab extra* interdum *specialiores* tales *impuritates materiales*, quæ in *exanthematum* forma iterum expelluntur, intra corpus vivum communicentur, sive eædem *ex aëre* inquinato, sive *aqua* insalubri & impura, sive alibi proveniant: quodsi etiam natura humana *sine fervore*, sed cum *lenitate* & tranquillitate, nihil etiam immodestius *commota* & exacerbata, negotia sua administret, tunc *sine febrili* impetu præsentem affectum perpetrat & cum *lenitate* optimè & efficacissime absolvit: quo vero hanc *peccantem* materiam melius & *intimius* in superficiem corporis transferre possit, tunc per modum alicujus *præparationis* in *primis initiis* moderate & *subtiliter* eandem superficiem *constringit*, quo *pori* ab omni *inhærente* & impedimenta quædam inferente materia *liberentur* & repurgentur: propterea lenis, levis & brevis illa *horripilatio*, quæ præcurrit *consectarium* hujus superficialis constrictionis est: & dum materia peccans non ita *extreme* prava est, propterea haud *subitaneam* noxam infert; unde *viscera interna*

non

non occluduntur, quoniam ab *affluxione* hujus materiæ non tam *repentina* & *extrema* pericula metuenda sunt: quare *alvina* excretio continuat, quid quod interdum accidit, ut, si sub hoc affectu in *primis regionibus* quædam *inpuritates* latent & hærent, eædem per *diarrhœam* eliminentur, ad quam *suscipiendam* eo magis contribuit *retrolapsio* materiæ peccantis in *interiores* corporis regiones, quæ *stimuli* loco inservit, quo natura non modo *præsentem* primarum viarum impuritatem, sed & *confluentem* hanc materiam *specialem*, cum tenui *muco* involutam, *copiosius* & efficacius excernat: eliminatur vero usitatius in tali *superficiei* corporis regione, ad quam *ordinariè* lympha *copiosius* affluit, quare in *capite*, *collo* & *pectore* tales *papulosæ* protuberantiæ *frequentius* conspiciuntur; unde etiam caput *compatitur* ob *copiosiorem* humorum affluxionem & *congestionem*, propterеaque *temulenta* molestia affligit; eapropter etiam *pectus consentit*, dum sub *intensiori strictura* vel *retrocessioni* harum papularum *opposita*, vel ad *promovendam efflorescentiam* talem, *difficilius* succedentem, suscepta, *difficultas* respirandi aut *oppressio cardialgica* affligit: quibus ipsis etiam præsentem *Pathologicam* considerationem obsignamus, dum non modo *principaliora* fundamenta respectuum *causalium*, sed & *specialiores* quasdam animadversiones ad pathologiam medicam *præsentis* affectus spectantes, commendavimus, explicavimus & ad *Historiam morbi* condigne applicavimus.

§. XVII.

Ultima superest & illa quidem *Practica* præsentis affectus explicatio, quam pro consueto more ita commendabimus, ut *primo* indicemus quid huic affectui *obesse*, deinde verò quid ipsi *prodesse* soleat; ob id quoad priorem deductionem omnis *vehemens* & *immoderata* medicatio in hoc affectu nocet: neque *directe* ad hunc morbum *V. Sio* conducit, quæ cum *causam* non tollat, rectius omittitur, præprimis cum sæpe neque *congrua* ætas, neque *gravitas* affe-

ctus extraordinarium tale auxilium indicet: quod enim *orgasmi* in sanguine *mitigationem* attinet, tunc non æque *hac evacuatione* indigemus, quæ usitatius quosvis affectus *exanthematicos* facilius *turbat*, quam *levat*: nocent omnes *purgationes* sive curatoriè sive præservatoriè instituantur, quot quot cum sensibili *stimulo* operantur: præterea ad curam hujus affectus minime quadrant *fortiora diaphoretica* aut concentrata *balsamica*, exotica, sic dicta *mundificantia, myrrhata, acria, subtilia*, valde sulphurata, oleosa *destillata, spirituosa*, communia resolventia & *volatilia* remedia, qualia in congruis subjectis ejus *efficaciæ* sunt, ut affectum hunc *provocent*, uti superius talem casum allegavimus, quomodo per usum *Elixirii P. P.* hæc purpura commota fuerit; uti similis casus *D. D. Præsidi* obtigit, quomodo studiosus quidam per usum *spiritus volatilis oleosi* hunc affectum sibi contraxerit: nocent præterea omnia *regimina æstuosa* valde commoventia, sudorem *aquosum* urgentia: porro absint remedia *refrigerantia, adstringentia, valde incrassantia*; neque etiam *mercurialia* remedia & *sulphuris* usus in hoc affectu conveniunt aut proficiunt; proinde *lignosa* medicamenta, quamvis vulgo ad *dyscrasiam* sanguinis corrigendam eximiis exornentur laudibus, tamen in hoc morbo nullam *singularem* utilitatem afferunt, quin potius ad *majorem* sanguinis commotionem excitandam conferunt: *acidulæ potentiores* neque curatorio neque præservatorio scopo in purpurato hoc affectu conducunt: neque etiam *liberalior* nedum *largior acidorum* subjectorum usus concedendus est; nocent *narcotica* remedia, quid quod multum officit *negligens* & *refrigerans* regimen: porro *multiplex* remediorum ingestio & frequens *variatio* præsentem affectum valde turbat: nocent *balnea frigida*, vel *sulphurata*, vel *adstringentia*, vel *lixiviata*: absint topici usus calcareorum *saturninorum* & quorumvis *repellentium* & repente *exsiccantium*: abstinendum est à *topico mercurialium* usu & singu-

gu-

gulorum illorum applicatione, quotquot vulgo *cosmeticorum* encomium gerunt; unde recte *Sennertus* dicit, quod topicorum usus *plerumque* necessarius *haud* sit: neque etiam *unguenta* & *linimenta* communia prosunt, quid quod omnia *repente exsiccantia* aut *simpliciter repellentia* in simplici hoc affectu evitentur; quemadmodum etiam *internè* omnia *illa* subjecta nocent quæ *primas regiones* inquinant & *fermentativos* motus augent, unde periti artifices ab omnium illorum subjectorum ingestione in talibus superficialibus efflorescentiis dehortantur, quæ vel in primis viis vel in massa sanguinea cum *biliosa* substantia *acrius* & efficacius *confermentant*, ut sunt *valde dulcia* & *pinguia* frixa, imprimis *axungia porcina* & vervecina: denique *antiscorbutica* remedia *acriora* & *concentratiora* juxta *communem* & *liberalem* usum, huic affectui *non facilè* ordinanda sunt, licet eadem tamen *parcius* adhibita, *non penitus* rejici queant.

§. XVIII.

Ad *Positivam* Purpuræ Urticatæ *curam* nunc progredimur & significabimus *primo* quid *curatorie* in hoc affectu agendum sit, *deinde* quomodo *præservatio* institui & administrari debeat: Ipsa *cura* cum magna *modestia* suscipienda & perficienda est, nam quo *lenius* hic affectus tractatur, eo *securior* eoque *facilior* erit tota medicatio & viceversa: in *initio* itaque affectus, quando in subjectis præsumitur *impuritas* in *primis viis*, aut quando alvus *segnior* est præstat *lenissimum laxans* remedium ordinare quo *Rhabarina* & *Tamarindinata* remedia prosunt, vel *absente* febre in subjectis non valde *pusillis* pillulæ conveniunt, ex extracto *Fumariæ*, *Cochleariæ*, *pimp. alb. cent. min. Gum. ammoniac. Succin. præp. thereb.* & *extr. panchym. Croll.* cum exiguis granis *trochiscorum de agarico* paratæ: porro conducunt remedia partim *materiam* peccantem in *humoribus* temperantia & *involventia*, partim *evacuantia*: prioris classis vix meliora sunt, quam simpliciora & *teneriora absor-*

sorbentia, vel *Terrea* talia subjecta cum temperatis *acidis* saturata, quæ sub concursu *febrilium* & *orgasticarum* commotionum utiliter cum *coralliis rubris* præparatis & exiguis *Nitri* granis misceri possunt; & talis pulvis in parca quantitate bis aut ter per diem exhiberi potest: præterea in *tenellulis* ætatibus ad temperandam & abstergendam *acriorem biliosam sulphuream* substantiam tam in *primis regionibus* præsentem, quam in *humoribus* confluentem prodest *Crystallus montana præparata* prioribus pulvillis conjuncta: in *adultioribus* subjectis non modo paulo *frequentior Nitri* usus, (modo non valde largus aut excessivus sit,) sed & *Lapidis prunellæ* commixtio proficit, qualia salia *ardorem* & *pruritum* angentem & urgentem leniunt & temperant: præterea mitigante hoc effectu prosunt *decocta mucilaginosa* & extra *febrem*, *gelatinosa*, ut & dilutiora *emulsiva*, non quidem è seminibus *refrigerantibus*, sed neque etiam è *larga pinguium* nucleorum copia paranda; prosunt etiam decocta è *Rad. Cichorii*, *Scorzoner. Apii*, *Bardan*, *herb. scord. fœnic. chærefol. veronicæ Sem. Petrosel. Carv. Hordeo excortic. Cinnam. Passul. maj.* conficienda: Quod vero *evacuationis* promotionem attinet, tunc ad *diapnoen* illam inducendam & conservandam cura dirigenda est: & huc non nisi *mitiora* & leniora sic dicta *Bezoardica* quadrant, unde recte sæpè laudatus *Lochnerus* l. c. profitetur, quod hoc *malum blandioribus alexipharmacis cedat*: satisfaciunt itaque huic scopo vel sola *diaphoretica fixa* & exigua *antimonii diaphoretici* grana prædictis pulveribus sociata: conferunt proinde aliquam utilitatem *potiunculæ* ex *aquis* puris *destillatis*, neque cum *empyrevmate*, sub destillatione minus provida, inquinatis, & *absorbentibus* remediis compositæ, v. g. ex *aquis Plantag. scabios. fl. Sambuc. Galeg. C. B. ocul. 69. c. acet. Citr. Corall. rubr. ppt. antimon. diaphor.* &c. vel si *febris deest* admitti possunt *Essentiæ Caryophyllatæ*, *Vincetoxici*, *Pimpin. alb. Succini*, nec non *modestus* usus *Essentiæ*

Fu-

Fumariæ, præcipuè in paulo *adultioribus*, neque *valde tenellulis* ſubjectis: præſtat vero tales Eſſentias in *parca* quantitate exhibere: ſubinde etiam *regimen* quietum & *moderatum* conferri poteſt: quid quod utile & ſalutare eſt in *vegetis* & tranquillis ſubjectis, præter bonum *regimen* nihil *aliud* uſurpare: concedimus denique blandam & mollem *frictionem*, tam pro demulcendo nimio *pruritu*, quam pro conſervanda hac papulari *efflorescentia* in cutis ſuperficie; qualis *modeſta* & remiſſius calida frictio *tunc* etiam convenit, quando hæc protuberantia ad *interiora* retroceſſit.

§. XIX.

Et quo papulæ tales, quæ antea cum incommodo quodam *retroceſſerunt*, moderatè denuo *expellantur*, præter modo commendatam *moderatam frictionem*, convenit *quietum* regimen & placida *diapnoes* provocatio, nec non conjunctus uſus *Eſſentiæ* temperatioris *alexipharmacæ*, aut decocti ſimplicioris *remiſſius calidi*; uti exempla conſtant, quomodo ſub ejusmodi decocti moderata & ſucceſſiva ingeſtione papulæ illæ evidenter denuo effloruerint: Quando *diarrhœa* concurrit, tunc illius *poſitivam* aut fortem & ſenſibilem *repreſſionem* non ſuademus, ordinamus vero pulverem *ſimpliciter Terreum*, ex abſorbente remedio, *Corall. rub. ppt.* & tantillo *C. C. uſti* aut *raſpati* paratum: vel interponi poteſt miſcela *Eſſentiarum Helenii*, *caryophillat. Pimp. alb.* & *Cort. Chaccarill.* quemadmodum in toto hoc affectu Eſſ. Pimp. alb. eximiæ utilitatis eſt: In reliqua cura *potus ſufficiens* denegandus *haud* eſt, modo evitetur potus valde *frigidus* aut refrigerans, acidus, fæculentus & fermenteſcens; *Topica* denique remedia *nulla* commendamus, quia hic affectus longe melius *abſque* illorum uſu curari poteſt; loquimur vero de *legitimo* illius ſtatu, neque de *accidentalibus* illius *complicationibus* & degenerationibus: quando vero ob *immoderatam* frictionem dolorifica *excoriatio* cauſata fuit, tunc demum ordinamus ſub continuando uſu à nobis commendatorum remediorum temperantium & Bezoardicorum

rum

rum, unguenta, conficienda ex *oleo lil. alb. ovorum, mucilag. sem. psyllii, Mastich. succino, therebint. Camphor. cerus. alb. ppt.* & *cera virginea*: Ad *Præservatoriam* denique medicationem progredimur & in hac commendamus in junioribus *cholagoga* remedia, & quæ primas regiones sedulo abstergunt ut *Rhabarbarina, tamarindinata* & *Mannata*, è quibus priora adultis subjectis conferunt: deinde præstat superius laudata *absorbentia* remedia tam junioribus quam adultioribus interdum exhibere: *transpiratio* in æquali successu conservanda est: per intervalla conferunt *Essentiæ Pimp. alb. Succin.* & *Fumariæ*: adultioribus imprimis *plethoricis* suadendæ sunt *Venæ Sectiones, temperatæ acidulæ* & *mitiores Thermæ*: evitentur vero frequentiora *animi pathemata*, præcipuè *ira*; diæta sit *tenuis*, temperata, mollis, *diluens* & *mucilaginosa*, non vero valde *aromatica*: arceantur omnes, tanto magis vero frequentes perturbationes *primarum regionum*: *alvus* sit constanter libera & *aperta*: *potus* sit *sufficiens*, sed non multum aut sæpe *spirituosus*, rectius temperatus: *mobile* vitæ genus servetur sub justo moderamine, præoccupetur vero omnis *excessiva* & simultanea corporis commotio atque repentina & frequens *exæstuatio*: *aer* seligatur *serenus* & *temperatus*: *frigus* sensibile & multum excludatur; præferatur *moderatus calor*: & ita ab omni latere præscindatur occasio, ne corpus magis *inquinetur*, neve suspectus quidam *impulsus* concilietur; Et ita etiam Therapiam hujus affectus, quantum eadem non modo *multoties probata* fuit, sed & exactè ad hanc tractationem spectat & satisfacit, tradidimus: vela nunc contrahimus & Deo benignissimo pro præstito suo auxilio ad explicandum hunc morbum, devota mente grates persolvimus, humillimeque rogamus, quo hunc laborem perpetua sua gratia protegat & prosequatur, ut primario ipsam divinam gloriam augeat & ad multas salutares applicationes medicas inserviat & pertingat.

(o)